

Тирон О.О.
студентка 4 курсу
факультету педагогіки, психології
та соціальної роботи,
науковий керівник
кандидат педагогічних наук, доцент
Шевчук К.Д.
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, Україна

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ В СПАДЩИНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У даній статті акцент автором робиться на виховний потенціал спадщини Лесі України в контексті формування у молодших школярів ціннісного ставлення до природи. Зокрема звертається увага на виховні можливості формування екологічної культури, природоохоронної діяльності, бережливого ставлення до оточуючого світу в поезіях Лесі України до наймолодших читачів.

Ключові поняття: ціннісне ставлення до природи

Постановка проблеми. З огляду на сучасні події проблема бережного ставлення до природи постійно загострюється. В Основних орієнтирах виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх закладах освіти зазначено, що зміст виховання визначається системою цінностей і якостей особистості, що є невіддільною частиною освітнього процесу. Розвиток ціннісного ставлення до природи передбачає формування екологічної культури, здатності особистості гармонійно співіснувати з природою, відповідальності за збереження природних багатств та почуття краси, любові до природи рідного краю.

Вирішенню поставлених завдань значною мірою сприяє художнє слово і застосування найкращих зразків творчості українських поетів, письменників. Один з відмінних прикладів, на наш погляд, є неповторна спадщина Лесі України.

Аналіз актуальних досліджень. Творчості та поглядам Лесі Українки завжди надавалася велика пошана та увага, свідченням цього є невпинне зацікавлення до особистості письменниці літературних критиків: О. Дейча, О. Бабашкіна, І. Денисюка, Л. Міщенко, С. Шаховського, М. Мороза, А. Каспрука, Є. Шабліовського, М. Деркач, А. Костенка, Д. Донцова та ін.

Чимало науковців вивчали феномен Лесі Українки. В. Черненко досліджує творчу спадщину поетеси як відображення її позицій щодо розвитку національної школи та виховання, О. Кузьма аналізує драматургію Лесі Українки крізь призму ідей філософії екзистенціалізму, Т. Крупеньова займається вивченням ролі власних назв у драматичних творах письменниці, а дослідження І. Веретейченко полягає у висвітленні мистецької концепції Лесі Українки в контексті європейського модернізму, визначенні специфіки її складових як органічного вияву національних ідейно-естетичних потреб.

Слід назвати й таких дослідників, як О. Рисак, А. Бичко, М. Жулинський, Л. Мороз, Я. Поліщук, Л. Скупейко, які вивчали художню спадщину письменниці, намагаючись усебічно осягнути її творчу особистість.

Проте залишається недослідженою проблема формування ціннісного ставлення до природи через призму творчості Лесі Українки.

Мета статті – дослідити проблему формування ціннісного ставлення до природи в спадщині Лесі Українки.

Виклад основного матеріалу. Природа відігравала особливу роль у житті і творчості Лесі Українки. Уже з перших кроків поетичної творчості юна поетеса захоплюється пейзажними малюнками. А тому, пейзажна лірика займає помітне місце серед величезної різножанрової спадщини письменниці. У ній Леся Українка не лише відтворює прекрасні картини вічно живої, мінливої природи, але за допомогою пейзажу передає найтонші почуття і переживання ліричного героя, роздуми поета над долею народу, над його майбутнім, виразніше висловлює глибокі міркування філософського характеру.

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді вказано, що «у молодшому шкільному віці важливо виховувати в дитини любов до рідного дому, краю, своєї країни, її природи, рідного слова, традицій»[7].

Яскравий приклад виховання любові до рідного краю можна спостерігати у віршах Л. Українки «Прощай, Волинь», «Далі, все далі...», «Красо України, Подолля!», «Вже сонечко встало», які присвячені опису чудових краєвидів.

Надзвичайно ліричними та зворушливими видаються кожне слово та рядок вірша «Красо України, Подолля!» З ніжністю та захопленням описує авторка веселу балочку, «хороші, красні села», садки, в яких потопають «срібним маревом повиті» хатки. Органічно вплітає поетеса в художню канву твору образ тополь, які про щось «розмовляють з вітром в полі», а ще багато маленьких зелененьких стежечок, які збігаються до річечки, що швидко, розмиваючи берег, пливе попід кручі. Захоплення та замишування красою рідного краю яскраво підтверджується вживанням в поезії іменників у зменшено-пестливій формі: «ярочки», «стежечки», «стрічечка», «річечка». Природа в творах поетеси – не декорація, а повноцінний художній образ [5, с. 33].

Багато творів Леся Українка присвячує найменшим читачам. Зразком може слугувати уривок вірша «Мамо, іде вже зима...»:

«Мамо, іде вже зима,
Снігом травицю вкриває,
В гаю пташок вже нема...
Мамо, чи кожна пташина
В вирій на зиму літає?» –
В неньки спитала дитина.[3, с.109]

Твір побудований у вигляді діалогу між матір'ю та сином. Поетеса підкреслює важку зимівлю птахів, цікавість та співчуття хлопчика, акцентує увагу на характерні ознаки зими, а також поведінки птахів у природі.

Найбільше вражає своєю емоційністю вірш «Конвалія». Розповідь про квітку, яку зірвали і безжалісно викинули, вчить дітей бережно ставитися до

природи і формує в них екологічні цінності. Викликають співчуття саме слова конвалії, які вона промовляє, прощаючись з своїми найближчими друзями: «Прощай, гаю милий! І ти, дубе мій високий, друже мій єдиний! Та й замовкла» [5, с. 34].

Важливість формування ціннісного ставлення до природи крізь призму творчості Лесі Українки підкреслюється тим, що її твори вивчаються в кожному класі, а тому поезії про природу заслуговують особливої уваги.

До прикладу, у 2-му класі початкової школи вивчається вірш «На зеленому горбочку», який належить до пейзажної лірики. У ньому поетеса змальовує красу української природи, створює чудові зорові образи, дає можливість дітям відчувати красу природи й лагідність рідної мови. [6, с. 135].

На зеленому горбочку,
У вишневому садочку,
Притулилася хатинка,
Мов маленькая дитинка
Стиха вийшла виглядати,
Чи не вийде її мати [4,с. 223].

Не слід забувати про драму-феєрію «Лісова пісня», яка є уособлення протистояння і єдності світу природи й людського світу.

Мавка уособлює собою природний світ твору, маючи при цьому риси, подібні людині. У «Лісовій пісні» міфологічна сила – це сила природи з її мудрістю. Людина вчиться у природи, природа вчиться в людини. Але людина не здатна бути сильнішою за природу – ліс, воду, землю, бо сама походить від них. [1,с. 132].

Висновки. Таким чином, можна сказати, що спадщина Лесі Українки слугує безмежним джерелом для формування екологічної культури як для дорослих, так і для дітей. Завдяки її віршам, казкам, поезіям можна черпати красу природи, відчуття співпереживання, бережного ставлення до природи, адже твори Лесі Українки несуть глибокий зміст і повчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету. Том 1 / Ред. кол. Беспалова С.В. та ін. – Донецьк: ДонНУ, 2014. – 361.
3. Коструба С. С. Чарівний струмок: читанка для 3 кл. чотириріч. поч. школи / С. С. Коструба, Н. С. Іваньо, О. Д. Жовнір. – К.: Форум, 2000. – 304 с.
4. Мовчун А. І. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга перша/ А. І. Мовчун, З. Д. Варавкіна. – К.: Арій, 2007. – 656 с.
5. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер.Педагогіка. № 1 / голов. ред. Г. Терещук ; редкол.: І. Задорожна, В. Кравець, Л. Морська [та ін.]. - Тернопіль : ТНПУ, 2018. - 161 с
6. Попович Н. Ф. Особливості вивчення творів Лесі Українки в початковій школі. *Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія «Педагогіка та психологія»*. зб. наук. пр. / Ред.кол.: Товканець Г.В. (гол. ред.) та ін. - Мукачево : Вид-во МДУ, 2017. - Випуск 1 (5). - 218 с.
7. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Наказ МОН України від 16.06.2015 Р. № 641. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068>